

— Իսթանպուլի զաւարթանը Ահմետ Մըխթար բաշա հաղթութիւններն մուսախաթէն Անատոլիոս մուգու պուլան մաղլուպիտէթի մետքթէթի պէտանտէն սօնրա, շէօյլէ իւսվէ իտի. եօր. «Երմար իմ պախիթը, իմ հէր քէ. սին արգուսու, Էօմէր, Բեադիմ, Մուսա վէ Եէվթէթ բաշալարըն քերքուլարը նէրէտէ պուլունտուղուն պիւմէր տիր, Վազըթ նամ Օսմանլընա զազէթանըն պէտանտէն պազըլըր իսէ, Մըխթար բաշա Դարստան տախի ու. զազըլանըլ օլուպ, Ազար նամ պօղազ. տա պուլունտուղուն տըր: Անճազ պիզ խարթատա Արաս իսթիլէ պիր պօղազ պուլունտուղ: Էվէր հազըգաթէն բաշա. յի միւշարիլէ յիսն պուլունտուղուն պօղազ պուլ իսէ, Դարստան թագրիպա 120 քիլօմէթրօ պէրիտէ վէ Էրզրում. տան 60 քիլօմէթրօ Էօթէտէ տիր: Պիղիմ մալիմաթընզա կէօրէ, Տէր. վիշ բաշա օրտուսուն պիւլիւք զըս. մը, Մըխթար բաշանըն պուլունտուղուն մաշէլլէ կիտէճէք տիր: Էվէր Տէրվիշ բաշանըն օրտուսուն տօղրուտան տօղրու Մըխթար բաշանըն Էմրի տլթըն. տա պուլունտուղ օլալտը, շու մաղլու. պիտէթ տէ վուգու պուլունտուղ իտի: Անճապա իսթիլի Հազըգը բաշանըն օրտուսուն տա՛մը քէնտի միւրաւորնա թա. պի տիր, վէ պուլ նամըլ օլապիլի: Պու պապտէ քէսպի մալիմաթ իտի. լէճէկի իսթիտ օլունուր: Հէր նէ հալ. իսէ, Բուշարըն շու մուգաֆթէրիտէ. թի նէ տէրէճէ թէթիսիք շալեան տա. խի օլա, պիզճէ պիւլիւք իզթիլիւպ. լարը մուճիպ կէօրիւմէզ, Կրան տիւք Միշէլլին օրտուսուն հազըգաթէն պիր հալը թէթարիւզիտէ պուլունտուղ տէ. լէճէթիտէ թաշըթ պիլէ իտիլիւշ օլա, զըլ մէվսիմի եազլալըլ օլունու. ղունտան, պիր թազըմ մուհարէպէլէ. ըրն իճրասը միւմթին տէլիլ տիր, վէ մուհարէպէլին պէ թէթար վէ ճիտ. տէն պաշլաւապիլէճէկի վազթա գա. տար, Օսմանլըար տախի թաշըթիմ իտիլէպիլէճէքէր տիր: »

— Երէր Էվրօքա զազէթալարը Եու. նանիթանըն քէնտի օրտուսունտա տա. յի մա թէճէկի իլլիմէքտէ օլունուղուն պէտան, ֆազաթ շու թէթարիւքտաթը հարպիտէ, մուհարէպէ իլլին օլունուղա, Էհալինն հիւնճանըն թէթիլին իլլին օլունուղա Էֆթարընը աթիտան իտի. եօրալար իլլիթ պու պապտէ Վիլնանըն իլլէս զազէթալար, հօկտ, 7 թարիլիլ նիւթիւնտէ պէր վէճէի աթի եազ. մըլ տիր:

«Տէվէթի Ալիտէ իլլէ պիր մուհարէ. պէտէ թաթիւլունտազ վէ Էհալիտէ տախի իստանէ մաշէլլ վիլիմէք իլլ. թէ, Եուսան գրուր վէ հիւքիւմէթի իտարաֆթիտան միւմթիւմէթիլէպէ սալ. ու. զըլլէթ օլունտուղուն Աթիլիտան արաբըրիլ իտուսուր խապիլիլտէն տալարիլազտա տըր: Եուսանիսթանըն զըլվ վէլի պաշըրիտէս թիթաթէթ իթ. մէթէճէք տէրէճէտէ պուլունտուղի, տէվլիթի Ալիտէ իլլէ մուհարէպէտէ պաշլալարընտա, Եուսան զարա օրտուսուն, Պիլիպէ վէ Սէլանիք ճի. վըլարընտա սաթըն Եուսանիլարըն իտեալը մուսվէնիլլէ պաղը մուլաֆ. ֆազըրիւթ քէսպ իլլէթ պիլէ, Էիսն Օսմանլարըն զըլվ վէլի պաշըրիտէս. տէն մաղլուպ օլունտուղը, կէրէք Եու. նան գրուրըն վէ կէրէք հէյթէթի վիւքիւլարըն թէք ալէս մալիմաթի տիր: Ահվալը հաղթէ Եուսան վազը. սը զէմանտա կիպի տլիլ տիր: Օլ.

վազըթ Օսմանլարը եալընը պիր գալ. թէօյիւ խարապ իտէպիլիլէր տիր: Պազաթ պու կիւնքի կիւն Եուսանըն սէվահիլի իւզէրիտէ կիւզէլ շէհրէրի վար տըր: Վէ հիլի մուհարէպէտէ պու. շէհրէր տիւլմէն տօնանտալըն թէնչէ. սի ալթընտա գալաճաղընտան, տիւլ. մէն անլէրի սուհուլէթի խարապիտէ. պիլիլ: Հալպուքի թաշըրիլ օլունտուղ. օլան Էհալի ալա միւլահազա իթմէ. եթէք մուհարէպէ իսթէլիպ, հաթ. թա հիւքիւմէթին ազըլանէ թէրէտ. տիւլէրիլի պիր գապաշաթ առտ իլ. լէեօր: Բէզալիք գըրալ ալէլիլտէ օ. լանլար պու շէլլէրտէն պիլ իսթիֆաթէ Էֆթարըն ամմէլի թաշըրիլ իտի. եթէ գառար ճիլար Էեալէթիլտէ սա. թին Բուշարըն թաշաշուպ, վէ եալը. նըլ սուրէթի պահիլտէ պաղը թէտա. ըրիւթաթը հարպիտէ իճրա իտէրէք, հէթէճանըն թէթիլին մուլաֆթազ օլ. մուշտուր: »

— Իվտիրտէ Բուս օրտուկեալընտան պիր Պրանսըլ զազէթալարըն եաղըրա. ղընա կէօրէ, սեպտիմբերին ալաֆթան. կա ծոնճու կիւնիւ, Բուսիա օրտու. կեալընա իլլի Օսմանլը մուրախիսալա. ըր կէրէք, Իսթիլի Հազըգը բաշանըն Էր. քանը հարպ ըէլիսինտէն Բուսա կէթիլիլ օլունուղարը պիր մէթու. պու գօմանտան Տէր Աւիսաֆա վիլ. միշէր տիր: Մէզըրիլ մէթուպտա, Պաեալիլ իլլէ Ալաշիլըն արաթընտա թուլթուլմուշ օլան պիր Բուսիա բու. թաշընտա ազըրէ միւթալիլ. պիր թազըմ էվրազ պուլունտուղուն կիպի, պաղըսը տախի խուսուսաթը գաթիլէ Էլ. ալիտ օլունուղունտան, խուսուսաթը ա. քէրիլէ միւթալիլ օլունուղը թէվ. զըթ իլլէ տիլէրիլիլ իտեաթ իտիլ. տիլի պէտան իտիլիլ տիր: Պու մէ. թուպա ճէվապէն, տէրհալ միւրալ. Պիլիթիլ զաթիլիլտէն իտեաթ պիր մէք. թուպ եազըրաթ իրալ իլլէմիշ տիր: »

— Երգօրտա պուլունտան պիր զա. ղէթա մուլապիլի տէեօր. քի, վազտա Դարաւազտա օլունտան մուհարէպէ, Դա. ըաւալ իմարէթիլնէ միւսալիտ պիր սուրէթ քէսպ իթմիշ տիր, Էսթին բը. ընտ Նիլ օլանըն ֆիլլիլտէ պիր տէ. լէճէ Էնտիլէ հաթը օլունուղուն տա թէթաճիլպ իտիլիլ մէլի տիր: Չիւնքի ըրէնի միւլապիլէ շուրալը հիսապ ի. տէպիլիլ թի, քէնտինն մուլաֆթա. զըլեաթըն Էհալիտ պիւլիւք տախի օլա, քէնտինն մուլազաթ միւթթէ. ֆիլլիլ պուլունտան Բուսիա իմիլաթ. ըու, աաթըրիլ Եաշանէ թաթաֆթընտան մաղլուպ օլունուղ, շու մուլաֆթազը. Եա. եաթ տախի մաղլուպ պիր հալտէ պու. լունտազ: Պիլանն ալէլիլ իլլէմիշտան Էնտիլտէ վուգու պուլունտան իւլիւնիւ հիւնճուսան տաթիլ մուլաֆթազը. թէ. թի վէ Բուսիա վէլիլի ալտը օլունտու. նուն Բուսազ վէ Լօմ եազընընտա մաղլուպ օլունուղ, Բուսիա տէվլէթիլնէ կիւլլէնիլ, վէ քէնտի թալիլիլիլ տէվլէթի միւշարիլլէ յիսն թալիլիլնէ ըալ իթմիշ օլան ըրէնիլլէ վէ Էհա. լիլիլիլ հազըգաթէն տիւլիլտէսիլլէ. ճէք վուգուպիլլը տըր: Էվէր Բուս օրտուլարը, Թունանըն օլ պիր եազա. սընա կէլլէք, Մէլիլէթիլլ թօրա. ղընտա զըլալաւա մէճպուր օլունուղ իսէ, օլ վազըթ Դարաւազըն հալիլնէ օլաճաթ տըր: Եիւրէսիլ իմարէթի մէզըրիլէ գապիլ իթմիլիլ եթիլիլնէ իլլէր պիլլէ, քէնտի միւլիլնէ շէթիլ. մէք մէճպուրիլէթիլնէ գալաճազ

տըր: Վէ Բուսարըն կէրի շէթիլլէ. ըրիլլէ, հէր թարաֆտա գուլլանըլաւար միւլաթիլն օլունուղ օլան Օսմանլը աաթը. ըրինն եէնիտէն Դարաւազ իւզէրիլնէ հիւնճու իթմէսիլլէ, շիւպէն եօգ. տուր քի տիլէր մուլազաթ տէվլէթիլ. վէ պաշլընա Ավթարիա տէվլէթիլ, Դարաւազըլարըն գապիլ իթմիլիլնէ մաշէլլէրիլ թէք իտիլ, քէնտի թօ. ըազլարըն կիւլալէրիլնէ թալէպ իլլէ. եթէքէր տիր: »

— Լէվանթ Հէրալտ զազէթալարըն միւլապիլի մալսուսունտան ալմըլ օլ. տուղուն մէթուպուլն թէրէճէսի տիր. Բուսազ, 13 հօկտ.

Պու կիւն հալա ալըլար, վէ կիւնէլ թէթար տօղտուղունտան, սու եուլ օլ պիր թարաֆթընտան տաճա զիւտտէ շիտտէթիլ թօր աթիլլէն պաշլալա. ճաղը զանն օլունուղ իտի, Եօլար շա. մուր օլունուղն հալտէ, տիլլէրիլ մէ գա. տար շամուրա պաթարազ, Սիւլէյման բաշա հազըթիլլէնն արըլ խուլուս իթմէք իլլին, միւշարիլլէ յիսն օրտու. կեալընա կիթտիմ, վէ միւլապաթըմ. տան տօլլըլ զիւտտէսիլլէ մէմունն գալարըմ, Եարըմ սաաթ իտիլլէ միւ. քեալիլմէտէ, վազաա աաթըրիլտէն օլմաեան պիր տաթ, միւշարիլլէ յիսն իւզէրիլնէ պիր ժէնէրալա մալսուս. Էվաթըն աաթըրիլտէ քէշֆ իլլէթիլիլ իտտաա իտէմէզ իսէ տէ, պուլունտա պէրապըր Սիւլէյման բաշանըն հէյթէթ. վէ աթիլարը պաղը Էվաթըն միւլսուս. եի միւլալէլիլնէ իտիլլէ, Հէյթէթիլ. ըրինտէն վէ քէմալիլ Էմիլիլիլ իւզըն պուլունտալարընտան, քէնտիլլէրիլնէ պիւլիլք պիր գուլլէթ վէ ճէսարէթի աաթըրիլտէ պուլունտուղուն ալալըլ. լըր իտի: »

Բաշայի միւշարիլլէ յիսն պէնտէնիլ օր. տուկեալընա գապուլ իթմիլիլնէն, Էշեալը թօրալարըլ օլունուղա կէլ. մէք իւզըլ Բուսազալա տօլէթ իթմիլ. Էնտիլ սէլլեալաթըմտա, միւշն ու մէ. շազաթաա տաեաթըլը օլան Օսմանլը աաթըրիլնէ, գուլիպէ ինչաթը իլլին պիր շէօր պիլէ պուլունտուղուն շու. տա ըաղիտէ եալմուրալարտան քէնտիլլէրիլնէ պիլլէր իլլին սըլլաճազ մաշէլլէր եա. տըլարըն կէօրտիլմ: Պու իլիլտ Օ. մանլարը թալալարը կիպի տաղըն Էթէթիլնէ քիւլէ. մաղարալար օլ. տուլարը, վէ սըճազ վէ գուրու օլան շու մաղարալարտա իլլէ իւլ նէթիլիլ ըաշաթ իտէպիլլէք, վէ աթըլէ հիլ. պիր աղըլլէրիլ գալմաթը կիպի, իւլալ. խօշ վէ լաթիլ գօվուլարընտան մէ. ըուրէն տիլարը շըգաթըլարը կէօրիլ. մէքտէ իտի, Դաեթիլ կիւնէ Բուսազ. զա վաթըլ օլունուղ, վէ պիւլ ճիւլէ շէ. հօլըր իլլիլտէ Էն զիւտտէ միւլաթտէ. ըր օլան շու Բուսազ շէհրիլնէ ար. թիլ իլալմէթ իթմէքտէն զուրմուլ. մուշ օլունուղուն տիւլիլնէք զաթէթ մէմունն օլունուղ: »

Բազար, 14 հօկտ.

Կաթըրիլըն թապիլիլնէ թօրալար միւլ. Էշեալ իլլէ օրտուկեալա տօլէթ իթմիլմ: Պիր կիւն հալա տիւլէլլէք. իլլէ Եօլար պիր աղ Էիլլէլիլ իտի, ֆա. գաթ Բուսազըն շաթիլլէ Դաթըլէ. յիւ արաթընտա թիւլըն պօեու հէ. նուլ շամուր իլլէ գալըլ իտի, Թարի. զի մէզըրիլնէ սօն մուհարէպէլլէ մէլտանը հարպ օլունուղն Էնտիլլէրիլնէ տիւլալըլէր իտի Հէր թարաֆտա պէլիլիլ լաշէլլէր վէ թէթարիլլէ միւ. տաֆտա թէնտէքէրիլ, վէ Բուսարըն թէճալուլ վէ ըրէճաթըլըն աաթը

կէօրիլլէքտէ իտի: Օրտուկեալա վա. սըլ օլունուղունտա զաթէթ կիւն իտի, վէ հաապէլ վազիլլէ միւշիլ բաշա հազ. ըթիլլէրիլնէ զիւտտէթ իթմիլմ: Միւշա. ըրիլլէ շազըթիլլէր պէնտէնիլ Էն. ըալիլ խօշալմէտի պուլունտուղուն սօնրա, քէնտիլլէրիլնէ զազէթալարտան մալթուպու, կէրէք լէհիլլէրիլնէ վէ կէ. ըթ ալէլլէրիլնէ օլունու, հազ. գաթիլլէրիլ պէտանտէն իպարէթ պու. լունտուղունտան թէպիլլէ իլլէթիլլէր: Միւ. շարիլլէ շազըթիլլէր պիւլիլնէ կիւն քէշֆիլ թէթարիլլէ իլլէ մէլլըլ օլունու, Լօմտան թագրիլպա իլլէ միւլ ուլազաթա վազը կիւլ շէլմէ նամ մաշէլլէրիլ տիւլ. մէնիլ շարաճըլարըն թէթաթիլլէ իլ. լէմիլլէր իտի: Խարթատա աթիլլէ նա. զար օլունտուղուն հալտէ, Դաթը քէ. օլունուղն զարապ ճիլլէթիլնէ վէ Լօմ ճիլլարընտա Դուրալա, Պուլսիմա վէ Եուլան շիլլիլիլ նամ գաթիլլէրիլ կէօրիլլէր: Աաթըրիլ Եաշանէլլէն իլլէրու. ըիլալարըն օրալարը օլունու, օրտուկեալալարըլ տախի Դաթը քէ. օլունուղն զարապ թարաֆթընտա, Լօմա հաթիլմ օլան թէթէլլէրտէ տիր: Դուլ. վէլի մէվճուսէթիլ պէտան իտէմէմ, անճազ Նէճիլ, Պուսա, Սապիթ, վէ Հասան բաշալար կիպի շէճի վէ մաշիլ զօմանտալարըլ պուլունտուղունտան շիլլաթիլնէ սիլլէ պէտան իտիլլէր: Միւ. շիլլ բաշա հազըթիլլէրիլնէ պու կիւն. քի հարէթիլլէրիլնէ նէթիլլէրիլ օլա. ըաթ, Եարըն տախի գուլլէլիլ քիւլ. իլլէ իլլէ պիր իթմիլլէք իճրա օլուն. նաճազ տըր: »

Բազար իթմէսիլ ազալմը 15 հօկտ.

Պու կիւն ազալալա գառար ալըլաա իտիլ. Նէթիլազ վազըթիլնէ տէթըթ թապուր ըիտտէ, վէ սիւարիլ աաթէ. ըրիլլէ իլլէ գըթա տաղ թօրու, սաղ ճէնաճըլալար, վէ իլլէ թապուր իլլէ իլլէ գըթա տաղ թօրու տախի սիւա. ըր վէ Չէրքէն աաթըրիլ մուլլիլլէ. սիլլէ պէրապէր սօլ ճէնաճըլալար թաշըթ օլունտու, Պիր քըրգա, Բու. աղան նամ մաշէլլէրիլ վէ տիլլէր պիր քըրգա տախի Եուլան շիլլիլլէրիլնէ Լօմա կէլլալիլ, վէ իլլէ քըրգա տա. խի կիւլ Չէլմիլէ տօղրու հարէթիլ իթմիլլէր: Էօլլէթիլնէ պիր աղ սօնրա, միւշիլ բաշա հազըթիլլէրիլ պիր գաթը. ըա ըաթիլ օլունուղարը հալտէ, Էր. քեանը հարալարը վէ Պուսա բաշա ի. լէ եօլա շըգաթըլար: Վէ պիր գալ սա. աթ Եիւրիլտիլլէքտէն սօնրա, Լօմու Եուլան շիլլիլլէրիլնէ կէլլէր օլան թա. պուլարա վաթըլ օլունուղ: »

Պիլլաւտան Բուսազալա կիւնէ Եօլ իւլլէրիլնէ իլլէրուլլէթիլլէ, Բուսարըն կիւլ Չէլմէ թէթէթիլնէ մէվլըլա. ըրըն կէօրտիլլէ, Լաթիլ պուլունտու. ղունուլ մաշէլլէրիլ Բուսա պաթարալա. ըր սաղա սօլա աթիլլէ սալալա պաշ. լաթար իսէ տէ, պունտան տօլլըլ պիլլէ հիլ պիր քէտէր կէլլէրիլ Դար. շըլմըլա պուլունտան իթմիլլէրալար. տա տիւլմէն իտեաթիլ պուլունտուղուն թաշազըլ զըլլընտըլընտան, վաթիլն օ պիր ճիլլէթիլնէ պիր խաթիլ. ալլըլա սաթըրիլ սիլլէ իլլէ թէթէթիլ տօղրու սիլլէ օլունտու: Տիւլալլէրիլ կիւլլէրիլ թէք Եիւլալալալալա վէ ֆիլա հալտէ ա. թէթէ պիւլունտէ տիւլալալալա, վէ պա. ղէն տախի շամուրալարը սըլալալա. մազաա իտի, Համա օլունու պունտան պաշապ պիր վաղըա օլմաթը: Իսթիլ. շաթըլլըն նէթիլլէրիլ շու օլունու քի:

խթիհիքեամտորտա տիւշմէն ասքերի եօգ իսէ տէ, Բիրգօս գարիեհսինին զանէթ միւսթաճքէմ օրտուղու անլաւ շըլտը: Միւշիւր բաշա հազրէթլերի թահգրգաթը լազըմէյի պիւ իճրա, ասլտէթ պօրուսու: չալընմասընը էմը իտիպ, օրտուկեհա հալէինմիշ իսէ տէ, ետրըն եախօտ օլ պիւր կիւն պիւր սէֆէր տահա իտէճէկիմիզի զանն իտէրիմ:

—Ինկիլթէրա տէվէթինին Տէրիւսաաաթէթ ժէնէրալ գօնսօլոսա Մ. Թա. ուսէթին Ռումէլի թարաֆընտա պիւր սէյհա հաթ իթիսիկ մալիւմ տիւր: Գօնսօլոսը միւսաիլէյիսն պու սէյհա. հաթընա տայիւր սեպտ. 10 թարիսիլէ ինկիլթէրաանըն թարիսիսէ նազըրը լօրտ Տէրապիսէ կէօնտէրտիկ պիւր րաւ քօթօնտանտան չու աթիտէքի ֆըգ. րալը տէրճ ու պէեան իտէրիգ:

«Ծիբգատան Գըզանըղա կիտէն եօ. լուն հէր թարաֆը չիւրիւմիւշ նաշլար իլէ տօլու տուր: Ծէհրին կիւզէլիկ զանէթ ճալիպ օլուպ, եհր եհր ճէվիդ աղաճլարը վէ չընար աղաճլարը տիւ. քիւմիշ տիւր, լաքին գանն իտէրսին չու կիւզէլիք մէնգարէյի մէզքիւրէյի տօհա զիեատէ տէհէթիլ գըլմագ տա տըր: Գըզանըղա պիւրիւք վէ կիւզէլ պիւր չէհր օլուպ, հալպու քի նըսֆը Ռուսլար վէ Պուլղարլար թարաֆընտան իճրագ իտիւմիշ տիւր: Վէ չու էսնատէ, ատէթա իշինտէ օլուրանլարըն քեաֆ. ֆէսի եուսու: րճաղա թուլթուլու պիւ. յիւք պիւր խանէէ պէնգէր: Զաթըսը օլան հէր պիւրանըն իշինտէ ետարլը ասքիւրէր, վէ սըլմատան եախօտ իս. հալտան թուլթուլու խաթալար վար տըր: Այլը պիւր ալլուլարտա, հէման տուղիւլար իլէ նաշլար կէօրտիւք քի տէֆն իտիւմիշ իշին օրանա վազ օլունմուշ իտիւր: Ծէհրին հէր թա. րաֆընտա ինսանը խաթա իտէճէք տէրէճէտէ ֆէնա պիւր թէաֆֆին հա. սըլ օլմուշ տուր, վէ չիմտիէ գատար գօլէրա իլլէթի զուհուր իթմէտիկինէ տօղընտա թէաճհիւպ իթմէքտէյիմ:

—Ալմանեանըն էքսէր քընէսլըր մուհարէպէնին քէվիշին թէմաշա իթ. մէք իւզըն Ռուսիա օրտուկեհա հէնա կէվէէէ պաշլամըլար:

—Սրըպիւս պաշ վէքիլի միւսիւ Ռիւ. թիշին մէրվիսի էֆքեարը օլան իսթօք (Անատօլու) զաղէթաւը Սըրպ էհալի. սինի, տէվէթի Ալիէէ ալէյիստէ մուհարէպէնէ թէվիլիք իտէրէք տէ. եօր քի թիւրքիա իւշ սէնէտէն պէ. ռու օղընալուտ արթըգ թագաթը քէսիլտի, պուլտան պէօլլէ ուղուն պօլլու գարը գօնամագ, թիւրքիւր իսթանպուլտա պիւր սաաթ էվլէլ Գա. զաղար իշին գըլլար հաղըրումալը տըրլար:

Պիլ տէ տէրիլ քի Սըրպլըլար, Պէլ. կըրտտա պիւր սաաթ էվլէլ թիւրքիւր իշին գըլլար հաղըրումալը:

—Ռուսլար Բէլլիւսնըն եհնի մուհա. սէրէսին կէօնթէրմէք իշին, քեաֆ. ֆէյի զաղէթա մուսպիւրէրինէ եօլ վիւմիշլէր:

—Թուանըն Ահօս Եօրիօս պօղա. զընտան պիւր չէքտիւրմէ Թուլլաեա տօղըն վարըրքէն պիւր թօրիլէ չա. թըպ պէրհալա օլմուշ, վէ 8 թօրիլէ տահա աթէշ ալմըլ տըր:

—Բէշ Զատան հօկտեմբեր 8 թա. ըիլիլ օլարագ Նուլօ Թան զաղէթա. սընա չէքիլէն պիւր թէլէկրաֆիսմէէ կէօրէ, Թարաիլմանիտա պիւր օրման տէրուէինտէ 30 սանաթք սիւլա հու. հուր իթմիշ տիւր:

—Գալաթա պանքէրլէրինտէն պա. զըլարը կէշէն ճիւմաա իրթէսի կիւիւ Պապը Ալիտէ սատրագամ հազրէթլէրի իլէ միւսապաթ իլլէմիշլէր տիւր:

—Բիրէա լիմանը գարիթէնի միւսիւ Գիւշիւք պուլտան պիւր զաշալ էվ. վէլ Եոնան սուլարընտա պիւր ինկիլիզ վաթօրուէա չաթմըլ օլան Պէշիւր նամ թուլուս վաթօրուէա ետրտըմա գօ. մուշ օլտուղունտան, պու քէրէ հիւ. քիւմէթի սէնիէէ թարաֆընտան միւ. մայիլէյի Մէհիտէ նըշանըն տէօր. տիւնճիւր իւթպէսինտէն պիւր գըթաթը իհսան պուլլուլմուշ տուր:

—Պարոն Հիւշ կէշէնտէ Իւսկիւտա. տա իգամէթ իթմէքտէ պուլունան միւլթէճիւրէն գըլլըգ էսպապ տաղըթ. տըղը կիպի, պու քէրէ տաթի Գաթմ բաշատաթի միւլթէճիւրէն գըլլըգ էս. վապ թէվիլ իթիւրմիշ տիւր:

—Պէրլինտէ պուլունան Եէհուտի սինսկօկաթ տիւրէքթօրու տօթթօր Հիւլտոնէյի թարաֆընտան պու քէ. րէ չէհրմիշտէ մուգիւմ Ալմանեա թիւճճարանտան, միւսիւ Պրէյթիւրէն 49 1/2 ինկիլիզ լիւրաթ վիւրուտ իթմիշ տիւր: Մէպաղը մէզպուր, սիւլթէճի. լէրէ թէվիլ օլունմագ իւզըն Եէհուտի. լէրին Ալիանս Իօրտէլիթ ճէմիւրէթինէ թէսլիմ օլունմուշ տուր:

—Մէտարը Թէվիլ քիւմ սէֆինէյի հիւմանեանըն էլլի գատար մէհրուհիւն թահիլ օլտուղու հալտէ էվլէլիսի կիւն Պօեանտան Տէրիսաաաթէթ կէ. միշ տիւր:

—Կօրնի— Սթիւտինտէն Նուլօ Թան զաղէթապէն եաղաթըլարընա կէօրէ, ժէնէրալ Կօրնք, Բէլլիւս էօնիւտէ իճթիւս իթմիշ օլան սիւրի ասաքիւրէ գօմանտան, վէ ժէնէրալ Սգօպէլիֆ օն ալթընք ֆրգաեա, վէ ժէնէրալ Տուլտուքֆ Գօրաքֆ օն իւշինճիւ. ֆրգաեա գօմանտան, վէ ժէնէրալ Իմիւրէթինքի, Ռուս վէ Մէմէքէթէյի օրտուտունտէն էրքեանը հարպ ըիստէ. թիւն նասպ ու թօյիլին օլունմուշլար տըր:

—Մէսամէ տիւ Նօր զաղէթապէ տէր քի Օտէսա իւաթիւք իւզըրինտէ իքին. ճի պիւր խաթի ինչա օլունմագ տըր: Ասքըն նազլինէ միսիւս օլան թարի. գի մէզքիւրըն մէտարիֆաթը ինչաիէ. սի 850 պիւր ըուպլի թախմիւ օլունու. եօր:

—Սէն Բէթրապուրի զաղէթալարըն. տան Կաղէթ տըլա Պուրա զաղէթապէն. տա օղունտուղունտա կէօրէ, օրանըն սինթօսու, քեաֆֆէյի մանաթըլար. տա, վէ պա խուսուս չըմէնտէթիւրէրին ճիւլարընտա օլան մանաթըլարտա պօշ օլան օտարըն մէհրուհիւնէ իգա. մէթիւսա թախսի օլունմապէն էմը իլլէմիշ տիւր:

—Վէրիթա նամ սիկուրիթա գուլ. բանեասընըն նէշը իլլէտիլ ըսթաթիւ. թիգտէն անլալըլտըլընա կէօրէ, կէ. չէն օղունտուս յընտա 39 գըթապը ին. կիլիզ թէքիւսի օլտուղու հալտէ ճէ. ման 87 եէլքէն կէմիսի, վէ 7 գըթա. օր ինկիլիզ վաթօրու օլարագ ճէման օն գըթա վաթօր գարգ օլմուշ տուր:

—Պէշիգատա պուլունան ինկիլթէր. րա տօնանմաթ, գըլլըն էօլլէ պիւր ա. չըգ եէրտէ պարընամաեադընտան, պիւր գըմը պահըն սէֆիտին պիւր լի. մանընտա գըլլաեպ, տիկէր գըմը Մալթաեա աղիմէթ իտէճէք տիւր:

—Բարիս սէֆարէթի սէնիէէսի, Բա. րիւ զաղէթալարընա աթիտէքի ին. թարնամէյի իրալ իլլէմիշ տիւր:

«Պիւր չօգ զաղէթալար, Պապը Ալի. նին, Տէրիսաաաթէթ տէքի Թրանսա մաս. լահաթիւզարընտան, միւսալէհանըն իեատէսի իշին Թրանսա թէվաթիւթ իլլէմէք հազգընտա ըիգա կէօնթէրէ. պիւր մի սիւլլինի հալլի հօկտե. Բ. բեր 4 թարիսի իլէ Եիւրաաան քէշիտէ օլունան թէլէկրաֆը Թայմաաան նագ. լէն տէրճ իլլէմիշլէր:

«Սէֆարէթը Սէնիէէ չու հալաաի. սի րէսմէն եալանա չըգարմաեա մէ. մուր տուր:»

—Սուլթան Մահմուտ խան թիւր. պէսի իթթիսալինտէ պուլունան մէք. թէպի իտաթիէյի միլքիէէ պաղչէսին. տէ 80 արշըն գատար աղալի իւզըրին. տէ Ռումէլի գըթապէն թարիթիւյի միւճէսիմէսին, մէարիֆի ումուլիէէ նազըրը հազրէթլէրին սայ ու իգ. տամաթըլա ինչա վէ թէրսիմի էսա. սէն ըիստէյի հիւսնի իթիթա օլմուշ տուր:

—Ալթընք օրտույի հիւմանեան (Ա. րապիսթան օրտուտու) նէֆէրաթընտան 20 թապուր վէ եէտինճի օրտույի հիւ. մանեանտան (Եէմէն օրտուտու) պիւր մըգտար ասքէր, Մըթթար բաշանըն օրտուտունտա կիթմէք իւզըն էմը ալա իթմիշլէր տիւր:

—Տէրիսաաաթէթ վիւրուտ իլլէտի. կիսի պիւրիտիկիմիլ Մահարըլ ժէնէ. րալ Գլարգա պու կիւն ետրըն հուղու. րը Շահանէէն չըգմագ չէրէֆիլէն նա. նայիլ օլամագ տըր:

—Սալթանաթը սէնիէէնին Բարիս սէֆիւրի տէվէթիւ Արիֆի բաշա հա. րէթլէրի էվլէլիսի կիւն իքինճի տէ. ֆա օլարագ հուղուրը Շահանէէն չըգ. մագ չէրէֆիլէն նայիլ օլմուշ տուր:

—Ալմանիս սէֆիւրի բըննա Բէօսիւն Էտիւրնէէն աղիմէթ ինի մուգատտէմէն եազմըլ իտիւք: Միւսայիլէյի սալ չըգ. մագ իւզըն Պէլօվաեա գատար աղի. մէթ իլլէմիշ օլմուղա, գաթարըն Է. տիւրնէտին միւրուրինտէ, Էտիւրնէ վա. լիսի տէվէթիւ Ահմէտ Վէֆիլ իւշա հազրէթլէրի իլէ պաղը մէմուրիլն ըս. թաթիստա միւսայիլէյի կէօրիւշիւշ. լէր տիւր:

Սէֆիւրի միւշարիլէյի էվլէլիսի կիւն Տէրիսաաաթէթ ալտէթ իլլէմիշ տիւր:

—Սատրագամ հազրէթլէրի ճուսա իթթէսի կիւնիւ Պէլօլլուտա կէշէրէք, Պէլիգա սէֆիւրի միւսիւ Տօլէգէ վի. զիթա վիւմիշ տիւր:

—Պուլտաեա կէգմէն կիթմիշ օլան Ալթիգա սէֆիւրի մըթըր Մալիար հազրէթլէրի բաղար կիւնիւ Տէսքա. նամ սէֆարէթ վաթօրույա Տէրիսաա. տէթէ ալտէթ վէ միւսաաաթէթ իլլէմիշ տիւր:

—Մէհէմէտ Ալի բաշա հազրէթլէ. րի, Հէրսէքտէ պուլունան ասաքիւրի չահանէ գօմանտապէն տէրիւհտէ իյ. լէմէք իւզըն պիւր գաշ կիւնէ գատար Մօսթարա աղիմէթ իլլէմէճէք տիւր:

—Սուրիէ վալիսի էսպագ. նաշիտ բաշա հազրէթլէրի իլէ Եուրայի տէվ. լէթ աղապընտան Ալի Եէֆիլիք պէյ, Եիպագ վէ Բէլլիւս օրտույի չահանէ. լէրի մուսայիլէն իթմէք իւզըն չըմէն տը ֆէրլէ Էտիւրնէէն աղիմէթ իթմիշ. լէր տիւր:

—Բարիստէթապ ու նէշը օլունան Բըթի Մօնիթթօր իւնիլիւրսէլ զալէթա. սընտա օղունմուշ տուր:

Էվլէլիսի ախլամ Բարիսիւ Ռիւ տէ Մարթիւր սօգաղընտա աղըր պիւր վա. գըա զուհուր իթմիշ տիւր: չէօլլէ քի քիմ օլտուղու անլալըլաաեան ատամըն

պիւրի, տէօրտիւնճիւ գաթտա ուֆագ. պիւր նէրտիլլէնին եօգարըսընտա իգա. մէթ իթմէքտէ պուլունան մատամ Ա. չ. նըն եանընտ կիտիպ վէ իւզըրինէ հիւ. ճուլ իտէրէք տրապաճըլարըն գաթիւր գաեըլէ իլէ մէզպուրէյի պօղմաեա թէճըրիպէ իթմիշ տիւր:

Պիւն Բիւպլիք զաղէթապէ տէր քի մէզքիւր գաեըլէ պիլգէ կէթիւրտիլէր քի հալէա եանընգտա տըր: Գաեըլ հէր նասըլա գըրըլըպ պու սուրէթլէ մէզպուրէ պաղըրըպ չաղըրմըլ տըր: Պու կիւն կիտիպ մատամ Ա. չ. յը կէօր. տիւր: Պօյնուտուն սօլ թարաֆընտա գաեըլէն էսէրի միւշահէտէ օլունմագ. տա տըր:

Գաեըլը նէրտիլլէնին իւզըրինտէն պուլունալար Մատամ Ա. չ. պաղըրը. տըլը սըրաաա մէրգուլ ֆիւրար իթ. մէքտէ իքէն գաեըլէ օրաեա պըրագ. մըլ օլմալը տըր:

—Ասաքիւրի զապթի Կին թանգի. մինէ մէմուր օլուպ, պիւր վաղըթտան պէրու Բաղկրատտա պուլունան Պէք. քէր բաշա եաղընտա Տէրիսաաաթէթ կէլէճէք տիւր:

—Ճիւմաա իրթէսի ագալմը վիւրէ. լայի ֆիլիսամ հաղարաթը սատրաղիմ հաղըթլէրինին գօնագլ օրընտա աղաթը իճթիւս իլլէմիշլէր տիւր:

ԹիպէթՏէ ՈւՍՈՒՆ Ու ԱՏԵԹԼԵՐ

Զինատտանըն դարպ թարաֆընտա վազը Թիպէթ նամ մէմալիլըն, շաեա. նը տիգգիւթ օլան պաղը ուսուլ ու ա. տէթլէրի, պու տէֆա զաղէթալարտա կէօրիւմիւշ օլտուղունտան, պիլգ տա. խի պէեան իտէրիլ:

Պու մէմալիքտէ եէտի միւրօն սէքէ. նէ պուլունմագտա օլուպ, պուլար Պուտտա մէզհէպինտէ օլան պուլթէ. րէսթ լիւրտէն տիւրէր:

Պուլարտա գօրը վէ էրքէք, ալթ. տան գըրմըլ վէ սարը րէնքտէ գու. մաշլար կիլիսիպ, վէ անըն իւզըրինտէն տալի, գօնու, քէշի վէ չաղալ տէ. րիսինտէն քիւրքիւր կիլին Լէքտէ տիւ. լէր:

Կիւնտիւղլէրի իլլէրիլէ մէշղու օ. լուպ, վէ կիճէլէրի իտէ չալըպ չաղըր. մագ վէ րագս իթմէքլէ էօմիւր կիլիւր. մէքտէ տիւրէր:

Պուլար իքի գըսա միւնգաաթ օ. լուպ, պիւրի տիւնէվի իլլէր իլլէ մէշ. զուլ պուլունտուղու հալտէ, տիկը գըսը տալիս ալթ ըուհանի իլլէրէ գաղըմագտա տըր:

Թիպէթլիլէրին բաբալարընա Լա. մա իսմի վիւրիլմէքտէ օլուպ, վէ պաշ լամալարընտէ, ինսան վիճուտիւլթըն. տա պիւր ալլուհ տըր տէյի թանըմալ. տա տըր:

Պաշ լամա իլթիւրաթալըպ էօլմսի եաղալաթըլընտա, իտաաթիւն եէնի տօղմուշ պիւր չօնուգ. պէեանըլա, քէն. տի էօլթիւքտէն սօնրա, ալլահըլըլ. լա մէրգ ում չօնուղա կէլէճէկիլի պիւ. տիւրմէքտէ օլտուղունտան, խալգ անը, ալին ու աաաթը մախաաէ իւզըն, ալ. թը եէտի եաշընտա օլանա գատար գաեըլըպ պիւր իթմէքտէ տիւր:

Թիպէթլիլէր գատըն թալիֆէսինէ զիեառէսիլէ հիւրմէթ ու րիպիթ իթմէքտէ օլուպ, վէ հէր նէ գատար պիւր գարըտան զիեատէ ալմագլըպ ա. տէթլէրինտէն տէյիլ իսէ տէ, չօգ տէ. ֆու ֆագըր ֆաթիլեալարտան օլան պիւր գաշ գարտաշլար, եալընը պիւր գա. րը իլլէ էվլէնմէքտէ տիւրէր, վէ էօլլէ

ԿՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Դժւարեալ առաւ Բէնէջէ մարկէ-բաղարընտա

Ն. Է. Իր. Ի տանընտա